

pas un autre», «sui juris», «indépendant», ço que ja ens porta a la *rassa* del *Consolat*, del mariner desobedient al capità («senyor de la nau») o al còmit.

No ens cal sinó obrir l'article *ra's* dels diccs. de Dozy (I, 494ss) i de Lane, per trobar un gran repertori de locucions que ens recorden en tots sentits la idea expressada per *en rassa* i a *tarús*, formant part de l'àrab més clàssic o documentades en autors orientals i magrebins des de l'alta o baixa Edat Mitjana Començant per l'ús adverbial del mateix *ra's*: *ra's^{an}* «tout-à-fait, entièrement»; 'el capital' (oposat als interessos) és *ra's* (pròpiament «partie principale») o per evitar ambigüitats *ra's al-mâl* (pròpiament 'cap de la riquesa, de la fortuna, dels béns', tan usat que desgastant-se vulgarment es diu *rasmâl*).

Ra's-bi-râ's «troc pour troc» defineix Boqtor, i secundàriament, segons el mateix, «l'un pour l'autre»; concretament el Maidani (Egipte, † 1124) aplicà *ra's-bi-râ's* a la barata de «une pièce de bétail pour l'autre», i tenim cita d'uns versos del poeta preislàmic Amr-ul-Cais que proposen a uns rivals o amants: *da'ûnî ankum ra's bi ra's* «laissez-moi vous quitter sans avoir rien gagné ni rien perdu» (Dozy I, 494b21); de l'oriental Ibn Hâlîqân († 1282) se citen frases on aquesta locució composta significa no sols «comme le commun des hommes» sinó dos o tres cops en el sentit de «sans rien gagner ni rien perdre»: que al capdavall és precisament el sentit de *en rassa*, a *tarús*: rebaixant per una banda i alhora apujant el preu dels menys cars, és com es ven *enrassat*, fent un capmàs, *en rassa*. no hi guanyarem ni hi perdrem, així vendrem a *granel*, tal com raja, de pressa, a orri.

Aquí no s'acaben les proves de l'ús semblant, del radi semàntic paral·lel. *Ra's mâl* és també «le prix coûtant, prix qu'une chose a coûté» citat en passatges de les *Mil-i-una Nits* i d'altres; *min ra's* amb una altra preposició es diu avui a Algèria i deia ja Almakkarî (Dozy, 495a), per «de mémoire», ço que ens acaba de mostrar com *en rassa* no és més que un calc amb què el cat. comercial va imitar els àr. *bi ra's*, *min ra's*

Quant a la forma *tarús*, ha de ser, doncs, un àr. vulgar valencià **tar'ús* que no tinc documentat exactament, però no dubto que els dialectòlegs arabistes podrien assenyalar-la fàcilment en fonts vulgars, puix que els derivats amb preformativa *ta-* constitueixen una classe tan frondosa en la morfologia i formació de mots de l'àrab clàssic i vulgar. En l'àrab literal, tota arrel verbal, té una II forma, i el nom d'acció d'aquesta II és en àrab clàssic del tipus *taqîl*, o sigui que teòricament una forma *tar'ís* de la nostra arrel *ra's* aniria per si sola, i els diccs. ni tan sols registren tals formes Si en lloc de *tar'ís* hi hagué *tar'ús* (*tar'ús*) degué ser simplement cosa ortoèpica o fonètica aberrant del parlar morisc valencià: entre altres coses és sabut que el veinatge d'una *r* i d'una *hamza* (') afavoreix velaritzacions de tota mena en àrab vulgar.

En el cas present la segona forma està testificada com a clàssica en àrab amb el sentit de «préposer quelqu'un à, le mettre à la tête de», de manera que el sentit del clàssic *tar'ís* és 'acció de fer capità o encap-

çalador d'una cosa': doncs, a *tarús* 'amb encapçalament ---'? L'àrab vulgar valencià, ens adverteix Dozy, a base del nostre *RMa*, havia confós les dues arrels *r's* i *rws* (com passa sovint a causa de la fonètica combinatòria aràbiga, entre ' i *w*) i *RMa* registra *rws* forma II, amb una definició que hem d'entendre 'acció d'igualar les panotxes del mill, tallant-les' (cf. Dozy I, 569b). Això també ens duu a la idea d'igualar els preus, tallant-ne el cap' (lit 'tallant-ne el capital'). En realitat, doncs, ja hem d'esperar que el nom d'acció de la forma II de *rws* fos *tarwís* en l'àrab dels moriscos. Ara bé el cas de *TAULLA* (i *ataullar*), provinent de *tahwla*, i el d'*alacarana*, explicats en *EntreDL*, 109, i *DCEC* IV, 342b, acaben de comprovar que el pas de *tarwís* a *tarús* devia ser de llei en l'àrab vulgar dels nostres moriscos. Sobre la qüestió de *tarús*, cf. el que vaig escriure primer a l'article *TALÛS*, i que no he esborrat, encara que ho considero superat; en tot cas hi ha allí alguns detalls més.

DERIV: *Enrassar*; *enrassat*

1 Realment és versemblant que hi vagi haver tals convergències i no sols en l'antic llenguatge mercantil genovès i provençal. Cf. l'abruzzès *arrazzà*, *razzà* «alignare delle piante» (que Sainéan, *ZRPb* xxx, 567, s'esforça en va a explicar de la seva manera); i el colombià *enrassado* «mestizo» que podria suggerir un terme de marineria catalanada relacionat pels colonitzadors amb *raça*, si és que Sundheim entén bé en definir allà *enrassar* com significant «cruzar animales», «mezclar personas de raza diversa». — 2 Un altre *rassa* del *Consolat* té un sentit ben diferent: era el gaiatell o senyal que ajudava a retrobar una àncora submergida, suro situat damunt d'ella: car a vegades la nau es distanciava bastant del seu fondeig, per les condicions de la deriva, del temps de mar, d'alguna lluita que hi hagués etc.: «senyor de --- leny qui --- farà pendre senyals, gayatells o *races* de àncores de --- leny qui prop d'ell serà ormejat, si aquelles àncores se perden, aquell --- qui haurà orbades aquelles àncores --- és tengut de esmenar ---», ed. Moliné, cap. 246 = ed. Pardessus, § 201 (p. 240), trad. «marques d'ancre»; cf. *rassis* id en un ms. d'arxiu francès, cit. Jal, s.v. *gallicellus* Aquí també es deu tractar de l'àr. *ra's* 'cap' (cf., però, *rsy* «mouiller» en Belot); la *rassa d'àncora* estava al capdamunt del 'ferro', petita panna de suro unida a l'àncora per algun cap de corda prim, que restava damunt el ferro submergit, marcant-ne la posició, si la gúmena de la nau que hi havien ancorat s'havia hagut de deixar caure, per mal temps, per allunyar-se de pressa etc.: si un altre li llevava el gaiatell l'àncora era 'orbada', sense guia visual. Es podia dir doncs que la *rassa* era 'al capdamunt de l'àncora'. — 3 *Die katalanische Terminologie der Korkestopfenerzeugung*, p p. la *Rev de Dial Romana* VI, 1915, 1-80. — 4 «El Mijarense» article publicat en els *Anales del C de Cult Val*, c. 1970, s. v. En canvi deu ser inusitat a Val, i a les zones alcoianes i del val central, car de l'Escrig el recull sens dubte MGadea, en el seu «Dicc. val.-cast»;